

Externe bijdrage: Vluchtelingen: Wanneer mensensmokkel mensenhandel wordt

Melita H. Sunjic

Hoofd van het team “Communicating
with Communities”

UNHCR²⁷⁵

Wetteksten trekken een duidelijke lijn tussen de definitie van enerzijds mensensmokkel en anderzijds mensenhandel, waarbij eerstgenoemde een vrijwillige transactie is tussen de verstrekker van een (illegale) dienst en de klant die betaalt, terwijl mensenhandel bedrog en geweld impliceert, en betrekking heeft op het tegen hun wil vervoeren of vasthouden van personen door criminelen. Als we echter kijken naar de gemengde migratiestromen richting Europa, dan blijkt al snel dat er in de praktijk geen duidelijke lijn te trekken valt tussen beide fenomenen maar dat ze elkaar vaak overlappen. Smokkel gaat steeds gepaard met momenten van dwang en omgekeerd zijn er ook momenten waarop slachtoffers vrijwillig samenwerken met mensenhandelaars. Zodra de smokkelindustrie een bepaalde route heeft ingepalmd, is ze uit op winst en zal ze methodes van mensenhandel gebruiken om die winst veilig te stellen.

De in de tekst beschreven waarnemingen zijn gebaseerd op:

- interviews en discussies binnen focusgroepen met verschillende honderden asielzoekers en vluchtelingen, die de auteur en haar team de afgelopen vier jaar hebben gevoerd, in de herkomst-, transit- en bestemmingslanden;
- systematische evaluatie van de gesprekken tussen asielzoekers en vluchtelingen op open sociale mediaplatforms;²⁷⁶
- briefings door collega's van het UNHCR op het terrein en journalistieke bronnen.

Belangrijkste termen en definities

Op de termen “Mensenhandel” en “Mensensmokkel” is een aantal sleuteldefinities van toepassing:

Het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel (“VN-mensenhandel-protocol”) tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad (UNTOC)²⁷⁷ bepaalt dat “onder mensenhandel wordt verstaan, het werven, vervoeren, overdragen, onderbrengen of ontvangen van personen door middel van bedreiging met of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, van ontvoering, bedrog, misleiding of misbruik van macht of van een kwetsbare positie of het verstrekken of in ontvangst nemen van betalingen of voordelen teneinde de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap heeft over een andere persoon, ten behoeve van uitbuiting. Onder uitbuiting is ten minste begrepen de uitbuiting van de prostitutie van anderen of andere vormen van seksuele uitbuiting, dwangarbeid of gedwongen diensten, slavernij of met slavernij verwante praktijken, onderworpenheid of het verwijderen van organen”.

Volgens het Protocol tegen de smokkel van migranten over land, over zee en door de lucht, tot aanvulling van het UNTOC (“Mensensmokkelprotocol”), wordt onder “migrantensmokkel” verstaan, het bewerkstelligen, teneinde rechtstreeks of indirect een financieel of ander materieel voordeel te behalen, van de illegale binnenkomst van een persoon in een land waarvan de betrokkene geen onderdaan of ingezetene is.

Bijna elk land ter wereld krijgt met migrantensmokkel te maken. Het ondermijnt de integriteit van landen en gemeenschappen, en kost jaarlijks het leven aan duizenden mensen.

De twee vormen van georganiseerde migratie-gerelateerde misdaad overlappen elkaar evenwel. Volgens het UNTOC zijn er drie belangrijke verschillen tussen mensenhandel en migrantensmokkel²⁷⁸:

²⁷⁵ De auteur is een medewerker van het UNHCR. De standpunten die hier aan bod komen zijn die van de auteur en zijn niet noodzakelijk die van de Verenigde Naties.

²⁷⁶ www.unhcr.org/publications/brochures/5909af4d4/from-a-refugee-perspective.html.

²⁷⁷ www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf.

²⁷⁸ www.unodc.org/lpo-brazil/en/trafico-de-pessoas/index.html.

Instemming

Ook al gebeurt migrantensmokkel vaak in gevaarlijke en mensonterende omstandigheden, toch gaat het om migranten die met de smokkel hebben ingestemd. Slachtoffers van mensenhandel daarentegen hebben er ofwel nooit mee ingestemd, of als ze er al mee hadden ingestemd, dan was die aanvankelijke instemming irrelevant geworden door de dwang, het bedrog of het misbruik vanwege de smokkelaars.

Uitbuiting

Mensensmokkel eindigt met de aankomst van de migranten op de plaats van bestemming, terwijl bij mensenhandel het slachtoffer op een of andere manier verder wordt uitgebuit die de smokkelaars illegale opbrengsten oplevert. In de praktijk maken slachtoffers van mensenhandel doorgaans moeilijkere situaties door en dienen ze meer te worden beschermd tegen herhaald slachtofferschap en andere vormen van verder misbruik dan slachtoffers van mensensmokkel.

Transnationaal karakter van smokkel

Mensensmokkel is altijd transnationaal, mensenhandel niet noodzakelijk. Bij mensenhandel kunnen slachtoffers naar een ander land worden overgebracht, of binnen eenzelfde land van de ene naar de andere locatie worden verplaatst.

Hoe zijn mensenhandel en mensensmokkel gerelateerd met asielzoekers en vluchtelingen?

Ook al heeft “eenieder het recht om in andere landen asiel te zoeken en te verkrijgen tegen vervolging” (Artikel 14: Universele Verklaring van de Rechten van de Mens), toch maken strikte visumregelingen, een restrictief asielbeleid en strenge grenscontroles het voor vluchtelingen bijna onmogelijk om Europa binnen te komen, zonder de diensten van smokkelaars in te schakelen.

Of iemand internationale bescherming nodig heeft, heeft niets te maken met de manier waarop hij of zij het asieland is binnengekomen. Slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel moeten toegang krijgen tot rechtvaardige en efficiënte asielprocedures, die nagaan of de aanvrager gegronde redenen heeft om vervolging te vrezan op

basis van een van de motieven uit het Verdrag van 1951: op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, sociale achtergrond of politieke standpunten. Het loutere feit slachtoffer van mensenhandel te zijn volstaat niet om asiel aan te vragen maar slachtoffers van mensenhandel kunnen wel in aanmerking komen voor internationale bescherming indien hun land van herkomst niet bereid of niet in staat is bescherming te bieden tegen nieuwe handel of tegen ernstige schade door mogelijke vergeldingsacties van de mensenhandelaars.²⁷⁹

Met 65,6 miljoen ontheemden wereldwijd²⁸⁰, het hoogste cijfer in de geschiedenis van de mensheid, hoeft het niet te verbazen dat een minderheid van die mensen naar Europa probeert te komen. (Momenteel blijft 84% van alle vluchtelingen en binnenlandse ontheemden in de ontwikkelingslanden, terwijl slechts 16% van hen naar de geïndustrialiseerde landen trekt.) Internationale criminele netwerken zien dan ook lucratieve opportuniteiten die ze grijpen door hun modus operandi aan te passen. De gebruikelijke definities zijn intussen voorbijgestreefd, aangezien ze niet langer aansluiten bij de huidige realiteiten en de nieuwe fenomenen:

- Typisch voor de gemengde migratiestromen vandaag is dat tijdens eenzelfde reis meestal beurtelings sprake is van smokkeldiensten en van methodes van mensenhandel.
- Nietsvermoedende klanten van een smokkelaar kunnen worden gegijzeld door de smokkelaars zelf of worden ontvoerd door verschillende milities, die mensen langs de smokkelroutes als prooi beschouwen. Ze worden dan gemarteld of mishandeld, om familieleden in het land van herkomst te dwingen losgeld te betalen. Soms worden slachtoffers zelf uitgewisseld tussen verschillende groepen van smokkelaars.
- Mensensmokkelaars die de gevraagde prijs niet krijgen, of die de prijs tijdens de reis verhogen, ontvoeren soms de klant of een familielid in het land van herkomst, om het gevraagde bedrag te krijgen.
- Smokkelaars zijn erop uit hun klanten zo snel mogelijk op de plaats van bestemming te krijgen, omdat ze pas aan het einde van de reis volledig worden betaald. Ze gebruiken dan ook geweld tegenover klanten die van gedacht veranderen en terug naar huis willen, of die weigeren hun leven op het spel te zetten door in een overvolle boot te stappen of in verstikkende ruimtes in voertuigen te kruipen.

²⁷⁹ www.fmreview.org/peopletrafficking/floor.html.

²⁸⁰ www.unhcr.org/fr/apercu-statistique.html.

Casestudy: een nieuwe smokkelindustrie

Uit de casestudy van het UNHCR (*From a Refugee Perspective*²⁸¹) aan de hand van sociale media bronnen blijkt heel duidelijk dat de smokkelindustrie sterk bepaald wordt door de vraag. Zodra er potentiële klanten zijn, ontwikkelt die markt zich razendsnel. En nog belangrijker is dat eens een smokkelnetwerk met zijn wijdvertakte infrastructuur op punt staat, er winsten worden verwacht van betalende klanten. Neemt het aantal klanten af, dan wordt dit aanvankelijk gecompenseerd door “speciale aanbiedingen” en lagere prijzen om potentiële klanten aan te trekken. In die gevallen hebben we het nog steeds over **smokkel**netwerken. Wordt de marketing agressiever en lokken smokkelaars klanten met valse beloftes, bedrog of dwang, dan kan men bijna spreken van **mensenhandel**.

Op basis van een analyse van de gesprekken over asiel en migratie die in het Arabisch op sociale media tussen maart en december 2016 werden gevoerd, kon het UNHCR aantonen hoe de smokkelindustrie zich heeft ontwikkeld en geprofessionaliseerd, en dit in amper enkele maanden nadat de wettelijke mogelijkheden voor vluchtelingen om Europa via de Westelijke Balkanroute legaal te bereiken waren uitgeput. De smokkelaanbiedingen op Facebook in het Arabisch zijn er tussen maart en juli 2016 opvallend gesofisticeerder en complexer op geworden, wat erop wijst dat ervaren kartels hun intrede hebben gedaan en de zaken naar zich toe hebben getrokken.

Begin 2016 troffen onze onderzoekers posts op Facebook aan, die wezen op de aanwezigheid van lokale systemen om makkelijk geld te verdienen. Individuen die zich soms voordeden als Syriërs, Marokkanen, Pakistani of zelfs Turken, hadden aanbiedingen geplaatst. De meesten waren actief in Izmir, en met name in de buurt van het Basmaneplein. Potentiële klanten die op zoek waren naar smokkelaars informeerden elkaar via Facebook dat ze smokkelaars konden aantreffen in de straten en cafés van bepaalde Turkse steden. Blijkbaar maakten lokale criminelen en zakenlui van de gelegenheid gebruik om geld te verdienen door in kustplaatsen, niet alleen zwemvesten en huisvesting, maar ook boottochten naar Griekenland op goedkope rubberbootjes, en soms ook op hun privéjacht of vissersboten, aan te bieden.

In die periode ging het er bij de smokkelaanbiedingen nogal amateuristisch en experimenteel aan toe. Neem nu op zondag 27 maart 2016 bijvoorbeeld. Op Facebook

verschenen aankondigingen voor rechtstreekse overtochten op commerciële vrachtboten van Turkije naar Italië maar de maandag werden ze allemaal gecancelled. Soms duiken kortstondige en bizarre aanbiedingen voor overtochten op, om net zo snel weer te verdwijnen, per jetski bijvoorbeeld of in plastic containers die onder water door boten worden voortgetrokken. Ook onmogelijke routes richting Europa werden gepromoot, zoals vanuit het moeilijk te bereiken Albanië naar Italië, of zelfs via Latijns-Amerika of de Caraïben.

In de lente van 2016 kregen vluchtelingen en migranten het steeds moeilijker om Europa binnen te komen. De humanitaire corridor via dewelke vluchtelingen en migranten langs Griekenland, Servië, Hongarije (later Kroatië en Slovenië) makkelijk toegang kregen tot Oostenrijk en Duitsland werd gesloten. Op 9 maart verklaarde Donald Tusk, voorzitter van de Europese Raad, de Westelijke Balkanroute voor gesloten. Op 18 maart sloot de EU een deal met Turkije om de toestroom naar Europa via de Egeïsche Zee aan banden te leggen, waardoor de vraag naar meer gesofisticeerde smokkeldiensten fors toenam.

Reeds in april 2016 maakten professionals hun opwachting. Het aantal Facebook accounts van smokkelaars nam dagelijks toe. Ze waren vooral actief binnen gesloten groepen, waarbij geïnteresseerde klanten zich vooraf moesten identificeren vooraleer ze de inhoud van de pagina’ te zien kregen. Tegen eind april werden regelmatige toeristen- en studentenvisa van verschillende Europese consulaten aangeboden, wat erop wees dat de criminele netwerken contacten hadden gelegd met corrupte ambtenaren.

Begin mei 2016 postten tal van smokkelaars aanbiedingen voor verschillende routes naar Europa op Facebook, meestal vanuit Turkije. Dat soort aanbiedingen bestond uit vluchten, overtochten per boot, reizen over land en begeleide tochten, of zelfs uit een combinatie ervan. Dit wees erop dat steeds meer personen betrokken waren bij de smokkelactiviteiten en dat netwerken hun medeplichtigen hadden in havens en luchthavens, aan douaneovergangen, enz.

In de advertenties stonden meestal de namen (of aliassen) en de telefoonnummers van de contactpersonen. De verdere onderhandelingen tussen de smokkelaar en de klant verliepen niet openlijk via Facebook maar via private communicatiekanalen. Aanvragen van klanten werden snel van de Facebook pagina’s verwijderd, om niet al te veel elektronische sporen na te laten.

De daaropvolgende maanden woedde in Europa tussen politici en in de media het debat over de vraag of alle

281 www.unhcr.org/publications/brochures/5909af4d4/from-a-refugee-perspective.html.

grenzen gesloten moesten blijven en of de deal tussen de EU en Turkije al dan niet zou standhouden. Intussen deden smokkelaars hard hun best bij vluchtelingen en migranten de vrees weg te nemen dat ze in Turkije en/of Griekenland zouden stranden. Via Facebook moedigden ze potentiële klanten aan te blijven komen, omdat zij manieren hadden om mensen naar Europa te brengen. Eén smokkelaar had zelf het lef de slogan “Keep coming. Only legal borders are closed.” te posten.” (Blijf komen, enkel de wettelijke grenzen zijn gesloten.)

Tegen eind mei 2016 wemelde het op Facebook van visa-aanbiedingen voor tal van Schengen en niet-Schengen landen in Europa. Toeristenvisa, studentenvisa en schijnhuwelijken werden te koop aangeboden.

De eerste gestolen paspoorten waren vanaf juni 2016 te koop. Dit wees op een internationale samenwerking tussen personen die in tal van landen identiteitsdocumenten ontvreemden en zij die deze documenten dan, vooral in Turkije, te koop aanboden.

Vanaf juli 2016 werden via Facebook valse paspoorten, diploma's, rijbewijzen en huwelijksattesten verkocht. Dit was het werk van een heus transnationaal crimineel netwerk.

Tegen augustus 2016 werd de concurrentie blijkbaar heviger en gingen de winsten dalen want voor het eerst noemden smokkelaars op Facebook hun rivalen bij naam of brachten ze die in diskrediet, omdat ze zogezegd klanten hadden opgelicht. Tegelijk minimaliseerden ze de gevaren van de smokkel. Ze stelden dat hun reizen “veilig” en “100% gewaarborgd” waren, terwijl mensen maar bleven verdrinken op zee of door verstikking bleven omkomen in veel te kleine ruimtes in voertuigen.

Verschillende routes - verschillende gevaren

De weg naar Europa wordt er sowieso steeds moeilijker op maar de mate waarin reizigers aan gevaren zijn blootgesteld verschilt sterk. Op elke route zijn er typische momenten waarop smokkel mensenhandel wordt en waarbij smokkelaars, die enkel uit zijn op winstbejag, het leven van hun klanten in gevaar brengen.

Afghanistan

Afghaanse migranten betalen doorgaans voor een all-reis vanuit een stad in Afghanistan of Iran, om een

bestemmingsland in Europa te bereiken. Ze reizen in groepen van meestal jonge en minderjarige mannen, in gezelschap van begeleiders, de zogenaamde “nonkels”. De reizigers vertrouwen blind op de instructies en de begeleiding van die “nonkels” aangezien ze meestal geen benul hebben van de geografische, culturele en politieke omstandigheden op de route of in het land van bestemming. Bovendien spreken ze ook amper een andere taal.

Doorgaans is de lokale smokkelagent in elk land iemand anders. De jonge Afghanen zijn afhankelijk van hun diensten voor de voorziening van voedsel, water, onderdak en vervoer en zijn dus zeer kwetsbaar voor mishandeling en uitbuiting, met name seksueel misbruik.

Een van de gevaarlijkste etappes tijdens de reis is de Afgaans-Iraanse grens, waar grenswachters schieten om te doden en geen onderscheid maken tussen drugshandelaars en slachtoffers van mensensmokkel. Om uit het zicht van de overheden te blijven, zetten de smokkelaars hun klanten op pick-ups en rijden ze 's nachts, off-road, zonder lichten en aan zeer hoge snelheid. Als er zich een ongeval voordoet worden gekwetsten gewoon achtergelaten.

De volgende cruciale etappe tijdens de reis is de oversteek van de bergketen tussen Iran en Turkije. De migrantengroepen en hun begeleiders doen dit normaal gezien te voet en 's nachts, zonder aangepaste uitrusting en zonder rekening te houden met de weersomstandigheden. Ook hier wordt wie te gekwetst of te vermoeid is om de reis verder te zetten, aan zijn of haar lot overgelaten.

Het gevaarlijkste stuk van de reis is de Egeïsche Zee. Ook al gaat het om een relatief korte overtocht, toch staan de Afghanen, die afkomstig zijn uit een land zonder zeegrenzen en dus meestal niet kunnen zwemmen, doodsangsten uit. Het gebeurt dan ook regelmatig dat ze weigeren in overbevolkte rubberbootjes te stappen om de overtocht naar de Griekse eilanden te maken. Dat soort last-minute discussies zijn gevaarlijk voor de smokkelagent.

Om zoveel mogelijk winst te maken zetten smokkelaars veel te veel mensen op de boten en van de weersomstandigheden liggen ze ook niet wakker. Ze zijn er enkel op uit de boten zo snel mogelijk de zee in te sturen om niet door de politie te worden opgepakt en bovendien worden ze pas betaald bij aankomst van de klanten. Daarom dreigen ze mensen vaak af met messen of vuurwapens.

Tijdens interviews met het UNHCR is aan het licht gekomen hoe reizigers of families soms niet het volledige door de smokkelaar gevraagde bedrag op tafel konden

leggen. In die gevallen is het niet ongewoon dat de reiziger, of een van zijn gezinsleden in Afghanistan, als gijzelaar wordt vastgehouden, tot de smokkelaar volledig is vergoed.

Syriërs en Irakezen

Zowel langs de west- als de centraal mediterrane route maken smokkelaars bij het inschepen gebruik van geweld. Ze willen zoveel mogelijk mensen, zo snel mogelijk op de boten krijgen en staan niet toe dat ze op het laatste moment nog van gedacht veranderen (zie hierboven). Ze deinzen er dan ook niet voor terug geweld te gebruiken. Vertragingen bij vertrek doen de winsten dalen en verhogen het gevaar dat ze door politiediensten worden opgepakt.

Eritreeërs en Somaliërs

Eritreeërs en Somaliërs zijn de twee groepen die het meest gevaar lopen om bij hun poging om Europa te bereiken, slachtoffers van mensenhandel te worden. Smokkelagenten richten hun pijlen op jongeren uit Somalië, Ethiopië en Soedan en gaan op zoek naar potentiële klanten op typische plekken waar jongeren bijeenkomen, zoals aan scholen. Ze beloven goedgelovige jongeren dat ze hen voor weinig geld, of zelfs helemaal gratis naar Europa zullen brengen en spiegelen hen een rooskleurige toekomst voor met rijkdom en comfort. De meeste jongeren vertrekken clandestien, zonder hun ouders op de hoogte te brengen.

Eens ze de grens over zijn, tonen de smokkelaars hun ware gelaat. Ze beginnen hun slachtoffers brutaal te folteren en te misbruiken en sturen het bewijs van dat lijden naar hun families thuis, om zo losgeld te verkrijgen. Soms dreigen ze ermee organen van de slachtoffers te verwijderen, als het losgeld niet tijdig wordt betaald. Deze bedreigingen gaan gepaard met telefoontjes tijdens dewelke het slachtoffer wordt gemarteld en om hulp schreeuwt. Soms worden hun beproevingen op audio- of videobestanden opgenomen, die vervolgens op sociale media worden gepost. De prijzen van het losgeld variëren van een paar duizend tot verschillende tienduizenden dollars.

Wanneer gijzelaars tussen verschillende criminele netwerken worden uitgewisseld stijgen de prijzen. Soms gebeurt het dat een persoon tijdens een reis verschillende keren na elkaar als gijzelaar wordt vastgehouden, vooral in Libië waar tal van gewapende groepen actief zijn. Tijdens hun opsluiting worden slachtoffers regelmatig door hun gijzelnemers gemarteld en verkracht. Ze krijgen amper

voedsel en drank en leven in erbarmelijke hygiënische omstandigheden.

De jongeren wiens familie geen losgeld kan betalen worden als slaven verkocht en komen in de gedwongen prostitutie terecht.

Reizigers die het beter getroffen hebben krijgen met smokkelaars te maken en niet met personen die enkel op mensenhandel uit zijn. Zij zijn dan weer aan andere gevaren blootgesteld, zoals een reis door de woestijn achterin een vrachtwagen. Tijdens die reis kunnen ze van de vrachtwagen vallen, een zonnslag krijgen, uitgedroogd raken of ziek worden. In zo'n geval worden ze in de woestijn achtergelaten. Uit de getuigenissen die het UNHCR²⁸² heeft ingezameld blijkt dat vrouwen regelmatig worden verkracht.

Eens ze de kust hebben bereikt moeten ze vaak dagen of zelfs weken wachten vooraleer ze kunnen vertrekken. In afwachting van hun vertrek worden ze opgesloten in afgelegen industriële panden, met weinig voedsel en water en in erbarmelijke hygiënische omstandigheden. Ook hier worden bewakers soms gewelddadig en misbruiken ze regelmatig hun gijzelaars fysiek en seksueel. Het inschepen op de boten verloopt op dezelfde gewelddadige manier als die die smokkelaars erop nahouden (cfr. supra).

West-Afrikanen

Migranten en vluchtelingen uit West-Afrika kunnen zich vrij bewegen binnen de ECOWAS-zone en maken gebruik van het openbaar vervoer om naar Agadez in Niger te reizen, waar de Sahara begint. Om deze woestijn te doorkruisen en de Libische kust te bereiken moeten ze beroep doen op de diensten van smokkelaars, die makkelijk in de straten te vinden zijn.

Het vervoeren van mensen en goederen door de Sahara is al honderden jaren de belangrijkste bron van inkomsten voor lokale families. Momenteel bieden ze hun diensten aan migranten en vluchtelingen aan, die op weg zijn naar Europa. Het gevaar loert vooral langs de Libische kant, waar gewapende groepen de reizigers gijzelen om losgeld te vragen, volgens hetzelfde patroon zoals in de vorige paragraaf is beschreven voor de Somaliërs en Eritreeërs.

282 www.tellingtherealstory.org.

Nigeriaanse vrouwen

Een bijzondere groep is die van de Nigeriaanse vrouwen, meestal uit de staat Edo en de hoofdplaats Benin city, die naar Europa worden gesmokkeld om er als sekswerkers te worden ingezet. In hun geval is het geen verhaal van mensensmokkel dat slecht afloopt, van bij de start gaat het immers om mensenhandel.

De vrouwen weten van meet af aan dat ze verschillende jaren in Europese bordelen als prostituee zullen moeten werken, om de vervoerskosten die de mensenhandelaar op zich heeft genomen, terug te betalen. Deze jonge vrouwen worden er niet toe gedwongen maar sluiten met mensenhandelaars een overeenkomst, die vaak door een religieuze ceremonie wordt bekrachtigd. Daarna wordt de overeenkomst bindend en moeten de vrouwen de bevelen van de mensenhandelaars opvolgen. De prostitutie begint vaak al tijdens de reis. De vrouwen moeten hun identiteitsdocumenten afgeven. Ze kunnen niet zomaar opstappen of de overeenkomst verbreken, zonder dat ze zichzelf en hun families in het thuisland aan ernstige vergeldingsmaatregelen blootstellen. Zo begint voor hen een soms jarenlange calvarietoedicht, die eindigt in een spiraal van geweld, uitbuiting en gevaarlijk werk.

Slechts weinig vrouwen vinden de kracht om eruit te stappen. Ze hebben geen ervaring, geen bestaansmiddelen en ze zijn ervan overtuigd dat als ze de overeenkomst verbreken, ze hun eigen leven en dat van hun familie in het thuisland in gevaar brengen. Ook zijn hun wettelijk statuut en hun verblijfsrecht in Europa heel onzeker.

Interactie tussen smokkelaars en klanten via sociale media

Doelgroep	Somaliërs en Eritreeërs	Syriërs en Irakezen	Afghanen	West-Afkanen
Gebruik van sociale media voor het vertrek	soms	ja	nee	soms
Gebruik van sociale media tijdens de reis	ja	ja	soms	te duur eerder sms
Gebruik van sociale media bij aankomst	ja	ja	ja	ja

Syriërs en Irakezen zijn het meest actief: smokkelaars bieden hun diensten aan op sociale media (Instagram en Facebook) maar over zakelijke deals wordt via gesloten kanalen onderhandeld.

Afghaanse smokkelaars bieden hun diensten rechtstreeks en via sociale media aan. Vaak houden reisagentschappen er legale activiteiten op na maar sommige bieden zijdelings ook illegale diensten aan. Onderhandelingen verlopen nooit via de sociale media.

Smokkelaars nemen rechtstreeks contact op met Somaliërs en Eritreeërs om klanten te ronselen. Wanneer het evenwel om gijzelaars gaat maken mensenhandelaars soms gebruik van sociale media of van gsm's om met de families contact op te nemen. Ook families maken af en toe gebruik van sociale media om geld in te zamelen om het losgeld te betalen.

Smokkelaars langs de West-Afrikaanse route gebruiken momenteel nog amper sociale media maar daar kan binnenkort verandering in komen nu het gebruik van gsm's en smartphones in de regio aan een snelle opmars bezig is.

de landen van eerste opvang en in de transitlanden moet de EU maatregelen ondersteunen om er de vluchtelingenpopulaties te stabiliseren en hen bescherming te bieden dichterbij huis. Bovendien vraagt het UNHCR een efficiënter asielsysteem binnen Europa en legale routes via dewelke vluchtelingen het Europese grondgebied kunnen binnenkomen.

Bij de presentatie van de paper te Brussel heeft Filippo Grandi, de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor vluchtelingen, benadrukt dat Europa werk kan maken van allesomvattende oplossingen en daarbij kan bogen op "haar historische beginselen van tolerantie, openheid en bescherming."

Globale en volledige oplossingen

De afgelopen jaren heeft Europa geprobeerd de instroom van asielzoekers te keren door de grenzen te sluiten, strengere grenscontroles in te voeren en door de regelmatige toegang tot het EU-grondgebied bijna onmogelijk te maken. Dat soort oplossingen bleek kortzichtig. Het aanpakken van vluchtelingenstromen onderaan de keten maakt de vluchtelingen alsmaar afhankelijker van de steeds groter wordende internationale smokkelkartels.

Europa moet beseffen wat de belangrijkste oorzaken en drijfveren zijn achter die gedwongen verplaatsingen, en daar iets aan doen. In december 2016 heeft het UNHCR de Europese Unie een paper voorgelegd, waarin een oproep wordt gedaan om het globale engagement van Europa tegenover vluchtelingen grondig te hervormen.²⁸³

Het asielbeleid mag niet beginnen aan de Europese grenzen, het moet gericht zijn op de herkomstlanden om er conflicten te vermijden en op te lossen. In

283 Better Protecting Refugees in the EU and Globally: www.refworld.org/pdfid/58385d4e4.pdf.